

УДК 355.01 + 364.04

DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2025/11-1/6>

Сергій ПЕТКОВ, д-р юрид. наук, проф.

ORCID ID: 0000-0003-4160-767X

e-mail: svpetkov@ukr.net

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Тетяна МАКАРОВА, д-р філософії

ORCID ID: 0000-0002-2311-8939

e-mail: tatmak365@gmail.com

Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, Київ, Україна

СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ВЕТЕРАНІВ, ЧЛЕНІВ ЇХНІХ СІМЕЙ В УКРАЇНІ

Вступ. Російсько-українська війна спричинила глибокі зміни в усіх сферах суспільного життя українців. Одинадцять років українська армія героїчно боронить нашу країну й четвертий рік поспіль захищає наші землі і громадян від повномасштабного вторгнення агресора на територію України. Водночас військовослужбовці, ветерани та члени їхніх сімей потребують всебічної підтримки та посиленого захисту соціальних прав з боку держави та громадянського суспільства. Кількість військовослужбовців, ветеранів війни, а отже і членів їхніх сімей, неухильно зростає, що створює нові запити та вимоги до гарантій захисту прав цих соціальних груп з боку держави. Тому питання удосконалення соціального супроводу, як одного з основних елементів соціального захисту військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей належить до надважливих завдань сьогодення. Стаття присвячена огляду основних нормативно-правових документів та аналізу досліджень вітчизняних науковців щодо удосконалення соціального супроводу в Збройних Силах України, ветеранів, членів сімей військовослужбовців та ветеранів. Мета дослідження полягає у пошуку шляхів налагодження всебічного та дієвого соціального супроводу військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей при переході від військової служби до цивільного життя на підставі існуючої нормативно-правової бази.

Методи. Під час здійснення дослідження використано загальнонаукові методи аналізу, синтезу і формально-юридичний метод. Застосування вказаного методологічного інструментарію надало змогу здійснити аналіз та висвітлити інформацію з викладених джерел і юридичних актів, з'ясувати зміст правових норм певних актів і здобути нові знання, що відображені у викладеному матеріалі.

Результати. Проведене дослідження дало змогу узагальнити інформацію на підставі аналізу нормативно-правових документів щодо сучасної організації соціального супроводу військовослужбовців у Збройних Силах України, ветеранів та членів їхніх сімей в умовах воєнного стану в Україні. Встановити шляхи для налагодження взаємодії органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та громадянського суспільства задля удосконалення соціального супроводу військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей. Встановити ролі нових суб'єктів соціального супроводу, таких як офіцер із соціального супроводу в Збройних Силах України та фахівець із супроводу ветеранів.

Висновки. Отримані результати засвідчують необхідність комплексного удосконалення системи соціального супроводу військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей, оскільки належне функціонування цієї системи є важливою умовою забезпечення соціальної справедливості, підвищення авторитету військової служби та зміцнення обороноздатності держави. Пріоритетними напрямками удосконалення мають стати: підвищення професійної підготовки офіцерів із соціального супроводу та фахівців із супроводу ветеранів; запровадження електронних сервісів ("кабінет військовослужбовця", "кабінет ветерана"); спрощення бюрократичних процедур та належне фінансування; розвитку правопросвітницької діяльності; забезпечення координації між державними інституціями, місцевими громадами та закладами вищої освіти.

Ключові слова: соціальний супровід, військовослужбовці, ветерани, члени сімей військовослужбовців, соціальний захист, фахівці із супроводу ветеранів.

Вступ

Ключовим чинником, який зумовив докорінні зміни у всіх сферах соціального життя України, є нинішня російсько-українська війна. Актуальність питання соціального супроводу в Силах оборони України суттєво зросла, оскільки військовослужбовці, їхні сім'ї потребують ефективного механізму соціального захисту та правової підтримки держави. Ефективної підтримки також потребують ветерани війни, які демобілізовані із війська за станом здоров'я, тощо та їх родини. В умовах тривалої війни з РФ соціальний супровід військовослужбовців, ветеранів та членів їх сімей є одним із найважливіших напрямів державної політики у сфері оборони та соціального захисту населення.

Військовослужбовці, ветерани та члени їхніх сімей стикаються з низкою проблем, пов'язаних із реалізацією їхніх соціальних прав, під час несення служби, реабілітації після виконання бойових завдань, поранень або втратою здоров'я, отримання інвалідності внаслідок війни, а також інтеграції в цивільне життя після демобілізації. Тому нагальною потребою є формування та

удосконалення ефективної та дієвої системи соціального супроводу, яка має забезпечити всебічну підтримку захисникам України та їхнім родинам.

В умовах тривалого воєнного стану в країні дедалі більшої актуальності набуває удосконалення законодавчого забезпечення соціального захисту військовослужбовців, ветеранів війни та членів їхніх сімей, у тому числі однієї з основних складових – соціального супроводу військовослужбовців під час військової служби та ветеранів після демобілізації, а також членів їхніх сімей, оскільки соціальний супровід є однією з державних гарантій для забезпечення реалізації соціальних прав військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей. Основними нормативно-правовими актами, які регламентують цей процес, є Конституція України (Конституція України, 1996), стаття 17 якої проголошує, що держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей; Закон України "Про національну безпеку України" (Закон України "Про національну безпеку України", 2018), де

© Петков Сергій, Макарова Тетяна, 2025

п. 2 ч. 2 ст. 8 закріплений обов'язок органів місцевого самоврядування щодо контролю стану допризовної підготовки і відбору громадян на військову службу, правового і соціального захисту громадян, які мають бути призвані на військову службу, перебувають на військовій службі, звільнених у запас або відставку, учасників бойових дій та членів їхніх сімей, а п. 4 ч. 2 ст. 10 громадським організаціям надано право брати участь у громадських дискусіях та відкритих парламентських слуханнях з питань діяльності і розвитку сектора безпеки і оборони, правового і соціального захисту військовослужбовців та працівників розвідувальних і правоохоронних органів, зокрема звільнених у запас або відставку учасників бойових дій та членів їхніх сімей; Закон України "Про оборону України" (Закон України "Про оборону України", 1991), де ст. 1 встановлює, що оборона України – це система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до її збройного захисту та власне захист держави у разі збройної агресії або збройного конфлікту; абз. 14 ст. 9, встановлює, що Кабінет Міністрів України забезпечує реалізацію права на соціально-економічний захист військовослужбовців та осіб, звільнених у запас або у відставку, членів їхніх сімей, а також членів сімей військовослужбовців, які загинули (померли), пропали безвісти, стали особами з інвалідністю під час проходження військової служби або потрапили в полон у ході бойових дій (війни) чи під час участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки; абз. 11 ч. 1 ст. 13 встановлює, що центральні та інші органи виконавчої влади у сфері оборони забезпечують виконання законодавства щодо соціально-економічного захисту громадян України у зв'язку із проходженням військової служби; абз. 8 ч. 2 ст. 14 встановлює, що місцеві державні адміністрації забезпечують на відповідній території виконання підприємствами, установами та організаціями усіх форм власності, посадовими особами і громадянами Конституції та законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади з питань оборони, зокрема реалізують право на соціально-економічний та соціально-правовий захист військовослужбовців та осіб, звільнених у запас або у відставку, членів їхніх сімей, а також членів сімей військовослужбовців, які загинули (померли), пропали безвісти, стали особами з інвалідністю під час проходження військової служби або потрапили в полон у ході бойових дій (війни) чи під час участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки; Стратегія воєнної безпеки України (Президент України, 2021) визначає пріоритетним у досягненні цілей державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва запровадження об'єднаного керівництва з підготовки та ведення всеохоплюючої оборони України, одним із завдань якого є законодавче унормування та забезпечення необхідних умов для проходження військової служби і служби у військовому резерві, соціального захисту військовослужбовців, членів їхніх сімей, осіб, звільнених з військової служби; Закон України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" (Закон України "Про соціальний і правовий захист", 1991), який відповідно до Конституції України визначає основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців та членів їхніх сімей, встановлює єдину систему їхнього соціального та правового захисту, гарантує військовослужбовцям та членам їхніх сімей в економічній, соціальній, політичній сферах сприятливі умови для реалізації їхнього конституційного

обов'язку щодо захисту Вітчизни та регулює відносини у цій галузі; Закон України "Про статус ветеранів війни та гарантії їх соціального захисту" (Закон України "Про статус ветеранів", 1993), який спрямований на захист ветеранів війни шляхом створення належних умов для підтримання їхнього здоров'я та активного довголіття, організації соціального та інших видів обслуговування, зміцнення матеріально-технічної бази створених для цієї мети закладів і служб та підготовки відповідних спеціалістів, виконання цільових програм соціального і правового захисту ветеранів війни, надання пільг, переваг та соціальних гарантій у процесі трудової діяльності відповідно до професійної підготовки та з урахуванням стану здоров'я. Зазначені нормативно-правові акти є підґрунтям для забезпечення державних гарантій їхніх соціальних прав шляхом організації соціального супроводу військовослужбовців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основою дослідження є напрацювання українських науковців, які зробили значний внесок у становлення та розвиток національної правової доктрини. Аналіз наукових праць провідних теоретиків права, а також дослідників у сфері адміністративного та військового права, таких як А. Беспалько (Беспалько, 2025), О. Джус (Джус, 2024), В. Кучер (Кучер, 2025), Т. Макарова (Макарова, 2025), С. Петков (Петков, 2024), Б. Шамрай (Шамрай, 2025) дав змогу сформулювати загальнотеоретичні засади адміністративно-правового регулювання у відповідній галузі юридичної науки. Теоретично-правові концепції, запропоновані вченими Н. Чернухою (Чернуха, 2023), К. Бортняк (Бортняк, 2025) та Т. Захаріною (Захаріна, 2025), слугують основою для подальших наукових розвідок, оскільки саме під час воєнного стану в Україні особливої актуальності набуває розвиток соціальної роботи в Силах оборони України, удосконалення механізмів соціального супроводу військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей, який спрямований на надання комплексної підтримки та забезпечення ефективної координації між органами виконавчої влади, місцевого самоврядування та громадянського суспільства.

Повномасштабна воєнна агресія РФ проти України стала каталізатором докорінних змін у всіх сферах суспільного життя, зумовивши необхідність пошуку та розбудови ефективної системи соціального супроводу військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей. Тому подальші наукові дослідження є необхідною умовою для удосконалення соціального супроводу задля реалізації державних гарантій соціальних прав військовослужбовців, ветеранів війни та членів їхніх сімей.

Метою дослідження є пошук шляхів із налагодження всебічного та дієвого соціального супроводу військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей під час переходу від військової служби до цивільного життя на підставі існуючої нормативно-правової бази. Для цього досліджується діяльність органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства у формуванні та реалізації механізмів соціального супроводу військовослужбовців, ветеранів війни та членів їхніх сімей. Фокус спрямований на діяльність офіцерів із соціального супроводу військовослужбовців та фахівців із супроводу ветеранів, оскільки вони відіграють ключову роль у створенні належних умов для забезпечення соціальної справедливості, доступу військовослужбовців та членів їхніх сімей до соціальних гарантій, передбачених законодавством України, а також у сприянні адаптації військовослужбовців до мирного життя після завершення військової служби.

Завдання дослідження передбачають аналіз уже існуючої системи соціального супроводу військовослужбовців, оцінку ефективності реалізації державних гарантій, виявлення проблемних питань у механізмі соціального супроводу та визначення напрямів удосконалення для більш повного врахування потреб військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей.

Методи

Під час проведення дослідження застосовано загальнонаукові методи аналізу, синтезу та формально-юридичний метод. Використання зазначеного методологічного інструментарію надало змогу здійснити аналіз та висвітлити інформацію із наведених джерел та юридичних актів, з'ясувати їхній зміст та здобути нові знання, які відображені у викладеному матеріалі. Застосування методу аналізу під час огляду вказаних джерел дозволило виокремити важливу для подальшого здійснення наукової розвідки інформацію щодо побудови соціального супроводу в Силах оборони України.

Виокремлення деяких правових норм, а також аналіз їхнього змісту завдяки формально-юридичному методу дозволили отримати знання про організацію діяльності офіцерів із соціального супроводу військовослужбовців та членів їхніх сімей, а також організацію діяльності фахівців із супроводу ветеранів. Формально-юридичний метод також було використано під час вивчення та дослідження удосконалення шляхів розвитку соціального супроводу військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей. Застосування методу синтезу дало змогу систематизувати та послідовно викласти набуті знання.

Результати

Сучасні виклики ставлять перед Україною нові завдання щодо побудови нової стратегії воєнної безпеки України, розбудови сучасної армії за новими принципами, створення механізмів для всебічної підтримки військовослужбовців, які в надскладних умовах боронять країну, а також формування нової системи ветеранської підтримки.

Із метою впорядкування організації заходів соціального і правового захисту в Силах оборони України під час відсічі збройної агресії на сході України – в Донецькій та Луганській областях – відповідно до Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" (Закон України "Про соціальний і правовий захист, 1991) Наказом Міністерства оборони України від 19.01.2016 № 27 затверджено Інструкцію про організацію у Збройних Силах України соціального і правового захисту військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, та членів їхніх сімей, працівників Збройних Сил України (Міністерство оборони України, 2016). Зазначена Інструкція встановлює порядок організації роботи у Збройних Силах України щодо реалізації державної політики у сфері соціального і правового захисту військовослужбовців, військовозобов'язаних, резервістів, призваних на навчальні, перевірочні або спеціальні збори, а також членів їхніх сімей; визначає механізми реалізації відповідних соціальних гарантій та встановлює порядок створення належних матеріально-побутових і соціально-правових умов, необхідних для ефективного виконання військовослужбовцями їхнього конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни. Зазначені заходи спрямовані на підвищення рівня соціального забезпечення військовослужбовців, зміцнення їхнього морально-психологічного стану, підвищення престижу військової служби та забезпечення соціальної справедливості.

Водночас у 2022 р. після повномасштабного вторгнення агресора набуло актуальності питання посилення соціального захисту та впровадження в Силах оборони України нової структури, яка своєю діяльністю повністю була спрямована на забезпечення соціального супроводу військовослужбовців та членів їхніх сімей, тому за поданням Міністерства оборони України, Постановою Кабінету Міністрів України "Деякі питання впровадження діяльності служб супроводу військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейських та членів їх сімей" від 20 серпня 2024 р. № 948 (Кабінет Міністрів України, 2024с) затверджений Порядок організації діяльності служб супроводу військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейських та членів їхніх сімей. Метою ухвалення цього нормативного документу є підвищення мотивації військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейських до належного виконання військового та службового обов'язку, підтримки таких осіб та піклування про членів їхніх сімей. Цей Порядок визначає організацію діяльності служб супроводу військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейських та членів їхніх сімей у системі Міноборони та інших складових сил безпеки і оборони. Відповідно до пункту 10 Порядку організації діяльності служб супроводу військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейських та членів їхніх сімей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2024 року № 948, та з метою підвищення мотивації військовослужбовців до належного виконання військового обов'язку, посилення піклування про членів їхніх сімей, а також сімей військовослужбовців, які загинули (померли) під час виконання бойових (службових) завдань, Наказом Міністерства оборони України від 29 січня 2025 року № 59 затверджено Положення про службу супроводу військовослужбовців та членів їхніх сімей у системі Міністерства оборони України (Міністерство оборони України, 2025).

Служба супроводу, відповідно до покладених на неї завдань, здійснює виявлення та оцінку соціальних потреб військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейських, що потребують соціального захисту; інформує зазначених осіб про їхні права, зокрема щодо отримання безоплатних медичних послуг, пов'язаних із репродуктивним здоров'ям. Організовує та підтримує комунікацію з пораненими або хворими під час виконання службових обов'язків особами, надає допомогу у забезпеченні їхніх першочергових потреб, супроводі до медичних закладів, сприяє в оформленні необхідної документації для отримання соціальних виплат та компенсацій. Уточнює інформацію про потреби поранених у медичних закладах, забезпечує зворотний зв'язок з командуванням частин, здійснює комунікацію з родинами військовослужбовців, надає роз'яснення щодо прав та процедур, пов'язаних із соціальними гарантіями, статусом членів сімей загиблих Захисників і Захисниць України. Інформує родини про місце перебування військовослужбовців у полоні або у разі безвісного зникнення, координує надання психосоціальної допомоги, сприяє поверненню особистих речей, надає допомогу у відновленні соціальних і правових зв'язків особам, звільненим з полону. Забезпечує взаємодію з надавачами соціальних послуг, громадськими організаціями, волонтерами, благодійними фондами та бізнес-

структурами з метою координації допомоги та оцінки її ефективності.

Окремої уваги заслуговує питання соціального супроводу ветеранів війни, оскільки держава Україна на цей час має понад 1,2 млн громадян із бойовим досвідом, які після демобілізації потребуватимуть особливої уваги та підтримки. Разом із членами їхніх сімей та сім'ями загиблих військовослужбовців загальна кількість осіб, що потребують соціального захисту, становитиме декілька мільйонів. Багато Захисників та Захисниць втратили житло, роботу, мають зміни у фізичному та ментальному здоров'ї. З огляду на це в Україні виникла потреба у створенні нового соціального сервісу. З 1 липня 2023 року за ініціативи Міністерства у справах ветеранів у Львівській, Вінницькій, Дніпропетровській та Миколаївській областях мав стартувати експериментальний проєкт щодо запровадження інституту помічника ветерана (Кабінет Міністрів України, 2023). Концепція цього проєкту передбачала, що помічник ветерана – це спеціаліст, який здійснюватиме соціальний супровід ветеранів, сприятиме їхній успішній адаптації до мирного життя. Помічник також працюватиме з членами сімей ветеранів і загиблих військовослужбовців. Його діяльність ґрунтуватиметься на принципі "рівний – рівному", отже ці посади обійматимуть ветерани або члени їхніх родин, які мають досвід соціалізації після війни. Запровадження посад помічників ветерана в громадах мало на меті створити умови для більш дієвої адресної підтримки ветеранів та членів їхніх сімей. Фінансування окресленого пілотного проєкту планувалося здійснювати з державного та місцевих бюджетів, а також з підтримки міжнародних партнерів. Але цей проєкт так і не був реалізований через недостатнє фінансування та брак підготовлених фахівців – помічників ветеранів.

Тому, відповідно до Закону України "Про статус ветеранів війни та гарантії їх соціального захисту" (Закон України "Про статус ветеранів", 1993) та "Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні" (Закон України "Про основи соціальної захищеності", 1991), Національної стратегії безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р (Кабінет Міністрів України, 2021) та Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024–2027 роках, схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 р. № 1209-р (Кабінет Міністрів України, 2024d), Постановою Кабінету Міністрів України "Про реалізацію експериментального проєкту із запровадження комплексної електронної публічної послуги з надання державної підтримки військовослужбовцям, особам, звільненим з військової служби, та членам їх сімей" від 10 грудня 2024 р. № 1401 (Кабінет Міністрів України, 2024a) був затверджений Порядок реалізації експериментального проєкту із запровадження комплексної електронної публічної послуги з надання державної підтримки військовослужбовцям, особам, звільненим з військової служби, та членам їхніх сімей засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (вебпортал "Дія"), а також перелік відомостей та/або документів, необхідних для її надання. Метою запровадження комплексної послуги є спрощення механізму реалізації військовослужбовцями, особами, звільненим

з військової служби, та членами їхніх сімей прав на захист, встановлених законодавством.

Також у 2024 р. Постановою Кабінету Міністрів України "Деякі питання забезпечення діяльності фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб" від 02.08.2024 року № 881 (Кабінет Міністрів України, 2024b) був затверджений Порядок забезпечення діяльності фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб. Цей Порядок визначає механізм забезпечення діяльності фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб (фахівці із супроводу) з метою здійснення ними заходів з підтримки ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей цієї категорії осіб, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, членів сімей осіб, які зникли безвісти за особливих обставин під час проходження військової служби, та інших демобілізованих осіб. Уряд на нормативному рівні закріпив новий інститут "фахівець із супроводу ветеранів". Фахівець із супроводу є працівником комунальної бюджетної установи (закладу) або комунального некомерційного підприємства, зокрема з числа закладів охорони здоров'я, засновником яких є сільська, селищна, міська, районна або районна у місті (у разі її утворення) рада. На керівників комунальних бюджетних установ (закладів) та комунальних некомерційних підприємств покладається координація діяльності та забезпечення контролю за належним виконанням посадових обов'язків фахівців із супроводу.

Порядок забезпечення діяльності фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб встановлює надання послуг за принципом "екстериторіальності". До фахівця із супроводу можна звертатися незалежно від зареєстрованого місця проживання (перебування), що пришвидшує можливість надання підтримки, де б не перебувала людина. Також передбачена можливість віддаленого формату роботи. Фахівці із супроводу можуть працювати не лише у державних / комунальних установах, але й на віддалених робочих місцях. Це дозволяє оперативно реагувати на потреби ветеранів та їхніх родин, особливо тих, хто перебуває на лікуванні чи реабілітації в іншому регіоні.

Для забезпечення професійного надання послуг із соціального супроводу ветеранів Міністерство у справах ветеранів України Наказом "Про затвердження професійного стандарту "Фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб" від 31.12.2024 року № 508 (Міністерство у справах ветеранів України, 2024) затвердило професійний стандарт "Фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб".

Також Спільним наказом Міністерства освіти і науки України і Міністерства у справах ветеранів України "Деякі питання діяльності центрів ветеранського розвитку" від 09.01.2025 року № 29/20 (Наказ МОН та МСВ № 29/20, 2025) затверджені Методичні рекомендації із створення центру ветеранського розвитку. Центри ветеранського розвитку рекомендовано створювати на базі закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти як структурний підрозділ закладу освіти.

За інформацією Міністерства у справах ветеранів України, в Україні на цей час вже працює 1400 фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб. Їхня кількість постійно зростає, своєю чергою зростає рівень підтримки ветеранської спільноти в громадах. Фахівець із супроводу ветеранів – це

інформаційний радник для ветеранів, ветеранок, їхніх рідних, а також сімей загиблих Захисників і Захисниць, який допомагає оформляти документи, консультує, супроводжує та роз'яснює права (Міністерство у справах ветеранів України, 2025.)

Дискусія і висновки

В умовах воєнного стану в Україні вкрай актуальним є удосконалення соціального супроводу в Силах оборони України військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей. Держава через уповноважені органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування зобов'язана забезпечити належний рівень соціального супроводу ветеранам війни та членам їхніх сімей. Забезпечення прав і свобод, пільг та соціальних гарантій, передбачених законодавством України для військовослужбовців, ветеранів війни та членів їхніх сімей, є нагально необхідним для встановлення соціальної справедливості в суспільстві, підвищення престижу військової служби, що своєю чергою слугує на користь обороноздатності держави в цілому.

Особлива увага має приділятися соціальним гарантіям у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності ветеранами війни, втрати годувальника в родині, безробіття з незалежних від військових обставин, у старості, а також в інших встановлених законом випадках. Важливо забезпечити задоволення матеріальних і духовних потреб особового складу органів військового управління, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій, підтримання сприятливого соціального клімату та соціальної стабільності у військових колективах, а також забезпечення статусу військовослужбовців у суспільстві.

Варто акцентувати увагу на проблемних питаннях соціального супроводу військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей, таких як:

1. Недостатнє фінансування інституту фахівця із соціального супроводу ветеранів і членів їхніх сімей та ветеранських центрів, оскільки відсутність належного фінансування гальмує реалізацію програм соціального супроводу та правової допомоги військовослужбовцям, ветеранам та членам їхніх сімей.

2. Необхідність підвищення рівня підготовки офіцерів із соціального супроводу військовослужбовців та членів їхніх сімей в Силах оборони України та фахівців із соціального супроводу ветеранів та членів їхніх сімей. Недостатність часу для розвитку та удосконалення відповідних навичок щодо спеціальної підготовки призводить до формального виконання соціальної роботи без поглибленого розуміння проблем військовослужбовців. Оскільки спеціальна підготовка офіцерів з соціального супроводу військовослужбовців розпочалася тільки після початку повномасштабної війни в Україні, така підготовка має удосконалюватися та посилюватися. Особлива увага має бути приділена питанням розвитку професійних компетентностей фахівців у сфері соціального супроводу військовослужбовців, ветеранів війни та членів їхніх сімей. Зокрема, щодо формування навичок комунікації, ефективного налагодження контактів із суб'єктами соціальної роботи, забезпечення психологічної підтримки, а також побудови довірчих стосунків, необхідних для ефективного надання соціального супроводу.

3. Складність процедури отримання одноразової грошової допомоги та інших соціальних пільг і гарантій. Розпорошеність правових норм, велика кількість нормативних документів призводять до того, що військовослужбовці, ветерани та члени їхніх сімей без надання

кваліфікованої правової допомоги не можуть зорієнтуватися в них або отримати своєчасну та повну інформацію про свої права. Військовослужбовці та члени їхніх сімей стикаються з бюрократичними труднощами при оформленні виплат, під час збору первинних документів для отримання пільг тощо, що доволі часто призводить до тривалого судового розгляду.

З огляду на зазначене та з метою вирішення цих питань доцільне проведення додаткових досліджень, а саме:

- забезпечення належного фінансування інституту фахівців із супроводу ветеранів і членів їхніх сімей, ветеранських центрів. Фінансування з боку держави та територіальних громад має бути достатнім для реалізації соціальних програм, навчання спеціалістів та підтримки ветеранів і членів їхніх сімей;

- покращення підготовки офіцерів із соціального супроводу в Силах оборони України. Впровадження обов'язкових навчальних курсів та підвищення кваліфікації для осіб, які відповідають за соціальний супровід у ЗСУ;

- організація соціальних працівників первинної ланки. Соціальний супровід має здійснюватися в центрах комплектування та соціальної підтримки, військових частинах, медичних установах та закладах реабілітації за принципом "Єдиного вікна";

- упровадження "Електронного кабінету військовослужбовця". Об'єднання ресурсів "Армія+" та "Ветеран+". Цей інформаційний ресурс повинен містити персональні дані військовослужбовців, інформацію про їхні соціальні права, виплати, медичний стан та інші гарантії;

- зменшення бюрократичних процедур під час отримання соціальних виплат. Запровадження автоматизованої взаємодії між державними органами, що дасть змогу скоротити терміни оформлення допомоги та знизити навантаження на військовослужбовців і членів їхніх сімей;

- покладання обов'язку збору документів на районні територіальні центри комплектування та соціальної підтримки (ТЦК та СП) та/або військові частини. Інформація про військовослужбовця має бути заздалегідь зібрана у цифровому вигляді, що полегшить процедуру надання соціальної допомоги у разі необхідності;

- розширення спектра психологічної допомоги військовослужбовцям та членам їхніх сімей у процесі реадаптації до цивільного життя. Важливим аспектом соціального захисту є психосоціальна підтримка, що сприятиме адаптації та збереженню психологічного здоров'я військових та їхніх рідних.

Підвищення рівня обізнаності військовослужбовців щодо своїх прав. Проведення систематичних інформаційно-роз'яснювальних кампаній про соціальні гарантії військовослужбовців та механізми їхньої реалізації. Такі заходи мають відбуватися за допомогою фахівців із супроводу ветеранів, а також на базі закладів вищої освіти, в яких є кафедри права та психології.

Оскільки сучасні процеси, які відбуваються в Україні, впливають на заклади вищої освіти, які повинні відповідати запитам суспільства, Урядом розроблена низка важливих нормативно-правових актів в галузі освіти, а саме: Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 року № 286-р затверджена Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки (Кабінет Міністрів України, 2022); Постановою Кабінету Міністрів України від 15 грудня 1997 року № 1410 (Кабінет Міністрів України, 1997) затверджена Концепція трансформації системи військової освіти. Також доцільно вказати на Наказ Міністерства оборони України від 15.02.2024 року № 120 (Міністерства оборони України,

2024), яким затверджене Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти. Ці документи передбачають зміни в процесі освіти на всіх рівнях, які мають відповідати новим викликам, які стоять перед державою. Зокрема, університети в сучасних реаліях мають виступати не тільки як надавачі освітніх послуг, а й як центри соціального розвитку громад, зважаючи на те що одним із пріоритетних завдань закладів вищої освіти є соціальний розвиток усіх учасників освітнього процесу. Саме тому університети мають стати одним із головних сегментів розвитку громад. Наразі на базі університетів уже існують центри, хаби, які сприяють розвитку як учасників освітнього процесу, так і членів громад, створені осередки для підтримки військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей. Але їхню діяльність необхідно більше популяризувати, завойовуючи довіру серед ветеранів, членів сімей військовослужбовців. Це стане дієвою допомогою щодо правопросвітницької діяльності як серед військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей, так і суттєвим заходом у патріотичному вихованні сучасної молоді. З огляду на наведені аргументи, доречно буде ініціювати у вищих навчальних закладах запровадження посади "проректор з цивільно-військового співробітництва та стратегічних комунікацій".

Отже, від ефективності організації соціального супроводу на всіх рівнях (серед військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей), а також дієвості адміністративно-правового механізму забезпечення соціальних прав військовослужбовців залежить рівень соціальної справедливості та довіри до держави. Запропоновані зміни стануть підґрунтям для усунення системних проблем соціального захисту військовослужбовців, покращення соціального клімату у військових частинах та забезпечення безперервного соціального супроводу ветеранів та членів їхніх сімей.

Внесок авторів: Сергій Петков – концептуалізація, формальний аналіз, перегляд, методологія, редагування;

Тетяна Макарова – концептуалізація, аналіз джерел, підготовка огляду літератури, оригінальна чернетка.

Джерела фінансування. Фінансування забезпечене Київським національним університетом імені Тараса Шевченка.

Список використаних джерел

- Беспалько, А. О., Джус, О. А., Петков, С. В. та ін. (2025). *Соціальна робота у вимірах партнерства і співпраці*. Юрінком Інтер.
- Бортняк, В. А., Журавльов, Д. В., Петков, С. В. та ін. (2025). *Менеджмент персоналу*. КНТ.
- Верховна Рада України. (2018). Про національну безпеку України (Закон України № 2469-VIII від 21.06.2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
- Верховна Рада України. (1991а). Про оборону України (Закон України № 1932-XII від 06.12.1991 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>
- Верховна Рада України. (1991б). Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні (Закон України № 875-XII від 21.03.1991 зі змінами і доповненнями, станом на 1 січня 2025 року). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12>
- Верховна Рада України. (1991с). Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей (Закон України № 2011-XII від 20.12.1991). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12>
- Верховна Рада України. (1993). Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту (Закон України № 3551-XII від 22.10.1993 зі змінами і доповненнями, станом на 1 січня 2025 року). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>
- Джус, О. А., Петков, С. В., Макарова, Т. П. та ін. (2024). *Захист прав військовослужбовців та членів їх сімей*. Юрінком Інтер.
- Захаріна, Т. І. (2025). *Соціальна реабілітація ветеранів російсько-української війни у закладах вищої освіти*. Юрінком Інтер.

Кабінет Міністрів України. (1997). Про трансформацію системи військової освіти (Постанова № 1410 від 15.12.1997). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1410-97-%D0%BF#Text>

Кабінет Міністрів України. (2021). Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року (Розпорядження № 366-р від 14.04.2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-p>

Кабінет Міністрів України. (2022, 23 лютого). Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки (Розпорядження № 286-р). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-p>

Кабінет Міністрів України. (2023). Про реалізацію експериментального проекту щодо запровадження інституту помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя (Наказ № 652 від 19.06.2023). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/652-2023-p>

Кабінет Міністрів України. (2024а, 10 грудня). Про реалізацію експериментального проекту із запровадження комплексної електронної публічної послуги з надання державної підтримки військовослужбовцям, особам, звільненим з військової служби, та членам їх сімей (Наказ № 1401). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-2024-p>

Кабінет Міністрів України. (2024б, 2 серпня). Деякі питання забезпечення діяльності фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб (Наказ № 881). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/881-2024-p>

Кабінет Міністрів України. (2024с, 20 серпня). Деякі питання впровадження діяльності служб супроводу військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейських та членів їх сімей (Наказ № 948). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/948-2024-p>

Кабінет Міністрів України. (2024д, 29 листопада) Про схвалення Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024–2027 роках (Розпорядження № 1209-р). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-p>

Конституція України. (1996). Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>

Кучер, В. А. (2025). *Механізми соціального партнерства у сфері соціального захисту військовослужбовців Збройних Сил України*. Юрінком Інтер.

Макарова, Т. П. (2025). *Соціальний захист військовослужбовців та членів їх сімей в Україні*. Юрінком Інтер.

Міністерство оборони України. (2016, 19 січня). Про затвердження Інструкції про організацію у Збройних Силах України соціального і правового захисту військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, та членів їхніх сімей, працівників Збройних Сил України (Наказ № 27). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0478-16>

Міністерство оборони України. (2024, 15 лютого). Про затвердження Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти (Наказ № 120). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0453-24>

Міністерство оборони України. (2025, 29 січня). Про затвердження Положення про службу супроводу військовослужбовців та членів їх сімей в системі Міністерства оборони України (Наказ № 59). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0213-25>

Міністерство у справах ветеранів України. (2024, 31 грудня). Про затвердження професійного стандарту "Фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб" (Наказ № 508). <https://mva.gov.ua/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-fahivets-iz-suprovodu-veteraniv-viyni-ta-demobilizovanih-osib>

Міністерство у справах ветеранів України. (2025, червень 25). Уряд вніс зміни до порядку забезпечення діяльності фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб. *Урядовий портал*. <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-vnis-zminy-do-poriadku-zabezpechennia-diialnosti-fahivciv-iz-suprovodu-veteraniv-viiny-ta-demobilizovanykh-osib>

Петков, С. В., Копотун, І. М., Коротатнік, І. М. та ін. (2024). *Національна безпека України в умовах воєнного стану: загальна характеристика концепції; міжнародний аспект; нормативне регулювання; судово-практика*. Професіонал.

Президент України. (2021, 25 березня). Стратегія воєнної безпеки України "Воєнна безпека – всеохоплююча оборона (Указ № 121/2021). <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-3766>

Міністерство освіти і науки України & Міністерство у справах ветеранів України (2025). Деякі питання діяльності центрів ветеранського розвитку (Наказ № 29/20 від 09.01.2025). <https://mon.gov.ua/npa/spilnyi-nakaz-ministerstva-osvity-i-nauky-ukrainy-i-ministerstva-u-spravakh-veteraniv-ukrainy-deiaki-pytannia-diialnosti-tsentriv-veteransko-ho-rozvytku>

Чернуха, Н., & Костенко, Д. (2023). Вплив життєвостійкості на благополуччя здобувачів вищої військової освіти. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*, 53(1), 17–21. <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2023.53.17-21>

Шамрай, Б. М. (2025). *Конституційні гарантії прав та свобод військовослужбовців в Україні*. Юрінком Інтер.

References

- Bespalko, A. O., Dzhus, O. A., Petkov, S. V. et al. (2025). *Social work in the dimensions of partnership and cooperation*. Yurinkom Inter.
- Bortnyak, V. A., Zhuravlov, D. V., Petkov, S. V. et al. (2025). *Personnel management*. KNT.

Cabinet of Ministers of Ukraine. (2016). On approval of the Instruction on organizing social and legal protection in the Armed Forces of Ukraine (Order No. 27) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0478-16>

Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024a). On approval of the Strategy of Veteran Policy for the period up to 2030 (Resolution of the No. 1209-p.) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-p>

Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024b). On ensuring the activities of veteran support specialists and demobilized persons (Resolution of the No. 881) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/881-2024-n#Text>

Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024c). On the implementation of the experimental project to introduce an integrated e-public service for supporting servicemen, veterans, and their families (Order No. 1401) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-2024-n>

Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). On the implementation of the experimental project to introduce the Veteran's Assistant institute (Resolution of the No. 652) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/652-2023-n>

Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024d). On the implementation of the support services for servicemen, emergency service officers, police officers, and their families (Resolution of the No. 948) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/948-2024-n>

Cabinet of Ministers of Ukraine. (2021). On the National Strategy for Creating a Barrier-Free Space in Ukraine for the Period up to 2030 (Directive of the No. 366-p.) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-p#n10>

Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). On the Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022–2032 (Directive No. 286-p.) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-p>

Chernukha, N., & Kostenko, D. (2023). *The impact of resilience on the well-being of higher military education seekers*. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Military-Special Sciences*, 53(1), 17–21. <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2023.53.17-21>

Dzhus, O. A., Petkov, S. V., Makarova, T. P. et al. (2024). *Protection of the rights of servicemen and their family members: Practical guide*. Yurinkom Inter.

Kucher, V. A. (2025). *Mechanisms of social partnership in the field of social protection of servicemen of the Armed Forces of Ukraine*. Yurinkom Inter.

Makarova, T. P. (2025). *Social protection of servicemen and their families in Ukraine*. Yurinkom Inter.

Ministry of Defence of Ukraine. (2025). On approval of the Regulation on the support service for servicemen and their family members (Order No. 59) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0213-25>

Ministry of Education and Science of Ukraine & Ministry for Veterans Affairs of Ukraine. (2025). On the professional development centers for veterans

(Joint Order No. 29/20) [in Ukrainian]. <https://mon.gov.ua/npa/spilnyi-nakaz-ministerstva-osvity-i-nauky-ukrainy-i-ministerstva-u-spravakh-veteraniv-ukrainy-deiaki-pytannia-diialnosti-tsentriv-veteranskoho-rozvytku>

Ministry for Veterans Affairs of Ukraine. (2024). On the professional standard "Veteran Support Specialist" (Order of the No. 508) [in Ukrainian]. <https://mva.gov.ua/pro-zatverdzhennya-profesiynogo-standartu-fahivets-iz-suprovodu-veteraniv-viyni-ta-demobilizovanih-osib>

Petkov, S. V., Kopotun, I. M., Koropatnyk, I. M. et al. (2024). *National security of Ukraine under martial law: General concept, international aspect, legal regulation, judicial practice*. Professional.

President of Ukraine. (2021). On the Strategy of Military Security of Ukraine "Military Security – Comprehensive Defense" (Decree of the No. 121/2021) [in Ukrainian]. <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-3766>

Shamrai, B. M. (2025). *Constitutional guarantees of the rights and freedoms of servicemen in Ukraine*. Yurinkom Inter.

The Constitution of Ukraine. (1996). Law of the Verkhovna Rada of Ukraine (No. 254k/96-BP) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-bp>

Verkhovna Rada of Ukraine. (1991a). On Fundamentals of Social Protection of Persons with Disabilities in Ukraine: Law of Ukraine (No. 875-XII) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12>

Verkhovna Rada of Ukraine. (1991b). On the Defense of Ukraine: Law of Ukraine (No. 1932-XII) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>

Verkhovna Rada of Ukraine. (2018). On the National Security of Ukraine: Law of Ukraine (No. 2469-VIII) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

Verkhovna Rada of Ukraine. (1991c). On the Social and Legal Protection of Servicemen and Members of Their Families: Law of Ukraine (No. 2011-XII) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12>

Verkhovna Rada of Ukraine. (1993). On the Status of War Veterans and Guarantees of Their Social Protection: Law of Ukraine (No. 3551-XII) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>

Zakharyna, T. I. (2025). *Social reintegration of veterans of the Russian-Ukrainian war in higher education institutions*. Yurinkom Inter.

Отримано редакцією журналу / Received: 19.02.25
Прорецензовано / Revised: 08.07.25
Схвалено до друку / Accepted: 26.08.25

Serhii PETKOV, DSc (Law.), Prof.
ORCID ID: 0000-0003-4160-767X
e-mail: svpetkov@ukr.net
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Tetiana MAKAROVA, PhD
ORCID ID: 0000-0002-2311-8939
e-mail: tatmak365@gmail.com
V. I. Vernadsky Taurida National University, Kyiv, Ukraine

SOCIAL SUPPORT FOR SERVICEMEN, VETERANS, AND THEIR FAMILY MEMBERS IN UKRAINE

Background. *The Russian-Ukrainian war has led to profound changes in all spheres of Ukraine's social life. For eleven years, the Ukrainian army has heroically defended the country, and for the fourth consecutive year, it has been protecting its land and citizens during the full-scale invasion by the aggressor. At the same time, servicemen, veterans, and their family members require comprehensive support and enhanced protection of their social rights by the state and civil society. The number of servicemen, veterans, and their families continues to grow, creating new demands and expectations for guaranteed state protection of their rights. Therefore, the improvement of social support as one of the key elements of social protection for servicemen, veterans, and their families is among the most urgent tasks today. This article reviews key regulatory documents and analyzes domestic scholarly research on improving the social support system within the Armed Forces of Ukraine, for veterans and the families of both servicemen and veterans.*

The aim of the study is to identify ways to establish comprehensive and effective social support for servicemen, veterans, and their family members during their transition from military service to civilian life, based on the existing legal framework.

Methods. *The research applies general scientific methods of analysis and synthesis, as well as the formal-legal method. This methodological approach enabled a detailed analysis and interpretation of the selected sources and legal acts, clarification of the content of legal norms, and acquisition of new insights reflected in the presented material.*

Results. *The study summarizes information based on the analysis of legal and regulatory documents regarding the current organization of social support for servicemen in the Armed Forces of Ukraine, veterans, and their families under martial law. It identifies avenues for enhancing cooperation among executive authorities, local self-government, and civil society to improve social support. The study also defines the roles of new social support actors, such as the social support officer in the Armed Forces of Ukraine and the veteran support specialist.*

Conclusions. *The findings confirm the need for a comprehensive improvement of the social support system for servicemen, veterans, and their families. Proper functioning of this system is a vital condition for ensuring social justice, strengthening the prestige of military service, and reinforcing national defense capacity. Priority directions for improvement include: advancing the professional training of social support officers and veteran support specialists; introducing electronic services ("serviceman's cabinet", "veteran's cabinet"); simplifying bureaucratic procedures and ensuring adequate funding; developing legal awareness initiatives; and enhancing coordination among state institutions, local communities, and higher education institutions.*

Keywords: *social support; servicemen; veterans; family members of servicemen; social protection, veteran support specialists.*

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.